

останавливать, терять, поднимать, поднять, опускать, опустить, задержать, положить, ставить, поставить, показать, беспокоить, шевелить, помогать, помочь; в) движения: двигаться, ходить, отходить, падать, подниматься, проводить, провести и др.;

В шестую группу входят следующие подгруппы: а) глаголы чувственного и умственного восприятия: *чувствовать, смотреть*; б) физиологических процессов: *дышать, глотать, кашлять, чихать, рвать (рвота), тошнить, вдохнуть, выдохнуть, задыхаться*.

Помимо вышеуказанных глаголов, ознакомления с ними, с их лексическим значением, необходимо проработать парадигму данных глаголов (особое внимание стоит уделить настоящему и прошедшему времени).

Когда наступает момент отработки, употребления и распознавания в речи изученных грамматических форм глаголов целесообразно приглашать носителей русского языка, для сбора студентами информации об определенном заболевании (дыхательной, сердечно-сосудистой, пищеварительной, мочевыделительной, эндокринной и других систем) и заполнения истории болезни, тем самым практикуя аудитивные умения иностранных студентов в понимании неадаптированных высказываний (иногда разговорных), которые несомненно будут присутствовать в диалогах с реальными пациентами стационаров.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Васильев, Л. М. Семантика русского глагола / Л. М. Васильев. – М. : Высшая школа, 1981. – 184 с.
2. Костюченко, Р. Е. Лексико-семантические группы глаголов: классификации [Электронный ресурс] / Р. Е. Костюченко. – Режим доступа: <https://infourok.ru/konspekt-leksiko-semanticheskie-gruppy-glagolov-klassifikacii-5802889.html> . – Дата доступа: 11.10.2022.

АСАБЛІВАСЦІ ВЫКЛАДАННЯ ДЫСЦЫПЛІНЫ “БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)” ВА ЁМОВАХ РУСКА-БЕЛАРУСКАГА БЛІНГВІЗМУ

Скікевіч Т. І., Курловіч І. М.

Беларуская дзяржаўная сельскагаспадарчая акадэмія

У сітуацыі двухмоўя ўзаемадзеянне моў, якія знаходзяцца ў кантакце, прыводзіць да інтэрферэнцыі. Тэрмін “інтэрферэнцыя” ў лінгвістыцы абазначае ўзаемапранікненне моўных элементаў у выніку кантактавання роднасных моў, г. зн., што пры маўленні на адной мове ўжываюцца элементы другой мовы, што прыводзіць да парушэння нормаў абедзвюх моў. Узровень інтэрферэнцыі залежыць ад ступені блізкасці моў, узроўню валодання другой мовай, ад умення свядома адрозніваць факты розных моў і інш.

У вышэйшых навучальных установах Беларусі выкладаецца вучэбны курс “Беларуская мова (прафесійная лексіка)”. Праграма гэтага курса накіравана на засваенне і прафесійнае выкарыстанне беларускай нацыянальнай навуковай тэрміналогіі, выпрацоўку ў студэнтаў уменняў правільна ўспрымаць розную інфармацыю на беларускай мове, асэнсавана і дакладна выказаць любую думку, спрыяць павышэнню культуры вуснага маўлення.

Кафедра лінгвістычных дысцыплін Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі актыўна супрацоўнічае з выкладчыкамі спецыяльных дысцыплін, і на аснове іх лекцый рыхтуюцца сумесныя вучэбна-метадычныя дапаможнікі па беларускай мове на матэрыяле тэкстаў па гэтых дысцыплінах. Так, на кафедры падрыхтаваны дапаможнік “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” для студэнтаў спецыяльнасцяў “Тэхнічнае забеспячэнне працэсаў сельскагаспадарчай вытворчасці” і “Тэхнічнае забеспячэнне меліяратыўных і водагаспадарчых работ”.

Тэксты, якія прапануюцца ў дапаможніку, адносяцца да спецыяльных дысцыплін, што выкладаюцца студэнтам факультэта механізацыі сельскай гаспадаркі. Тэксты перакладзены на беларускую мову з дапамогай электроннага перакладчыка і ўтрымліваюць памылкі руска-беларускай моўнай інтэрферэнцыі, якія студэнты павінны знайсці і выправіць. Усе тэксты дапаможніка суправаджаюцца разнастайнымі паслятэкставымі заданнямі па фанетыцы, арфаграфіі, лексіцы, словаўтварэнні, марфалогіі, сінтаксісе, стылістыцы і культуры маўлення.

У дапаможнік уключаны невялікі руска-беларускі слоўнік, які складзены на матэрыяле лексікі тэкстаў. Акрамя таго, змешчаны набор лексічных сродкаў для перадачы інфармацыйнага зместу з аналізам структуры навуковага тэксту, які можна выкарыстоўваць пры складанні анатацый тэкстаў па спецыяльнасці.

Праца над тэкстам па спецыяльнасці павінна пачынацца са слоў-тэрмінаў. Без ведання агульнанавуковай і тэрміналагічнай лексікі нельга зразумець асноўны змест тэксту, вызначыць ключавыя словы для далейшай яго перадачы ў выглядзе вуснага пераказу, рэферата або анатацыі. Таму важнае месца пры навучанні ў спецыяльных мэтах займае семантызацыя новага слова-тэрміна і засваенне яго значэння.

Тэрміналагічная лексіка займае вялікае месца ў навуковых тэкстах, што абумоўлена яе функцыянальным прызначэннем: тэрміны ўтрымліваюць інфармацыю значна большую, чым іншыя лексічныя адзінкі. Як адзначаюць мовазнаўцы, у тэрмінах заключаецца максімальна дакладнае, канцэнтраванае эканамічнае выражэнне тых агульных і прыватных паняццяў, з якімі спалучаецца навуковая дзейнасць чалавека.

Таму ў дапаможніку з мэтай засваення спецыяльнай лексікі прапануюцца наступныя заданні: *Выпішыце з беларускамоўнага тэксту словы і словазлучэнні, найбольш характэрныя для навуковага стылю, і растлумачце іх значэнне; вызначце лексічнае значэнне выдзеленых слоў, словазлучэнняў у тэксце (пры неабходнасці карыстайцеся слоўнікам); выпішыце з абодвух тэкстаў (рускага варыянту і беларускага) тэрміны, параўнайце іх вымаўленне*

і напісанне ў рускай і беларускай мовах і інш., якія дапамогуць студэнтам актывізаваць іх тэрміналагічны запас.

Акрамя таго, шэраг паслятэкставых заданняў дапаможа зрабіць кампрэсію тэксту, вызначыць яго асноўную думку і сцісла перадаць змест. Такімі заданнямі могуць быць наступныя: *Коротка адкажыце на пытанні да тэксту сфармуляўце пытанне да кожнага абзаца тэксту; скараціце сказ (абзац, тэкст) і запішыце яго ў скарачаным варыянце, захоўваючы галоўную думку; складзіце план тэксту (у форме пытанняў або называў); перадаўце асноўны змест тэксту; прачытайце тэкст і напішыце яго анатацыю.*

Асаблівую ўвагу, на нашу думку, выкладчык павінен засяродзіць на марфалагічных і сінтаксічных інтэрферанцыйных памылках.

Як вядома, адной з сінтаксічных асаблівасцяў навуковага тэксту з'яўляецца выкарыстанне дзеепрыметных і дзеепрыслоўных зваротаў, што выклікае цяжкасці пры іх перакладзе на беларускую мову. Таму асаблівую ўвагу выкладчык павінен звярнуць менавіта на выкарыстанне дзеепрыметнікаў у беларускай мове. Каб пазбегнуць непажаданых формаў дзеепрыметнікаў, мэтазгодна паказаць спосабы перакладу ўсіх формаў рускіх дзеепрыметнікаў на беларускую мову.

Вялікую цяжкасць таксама ўяўляюць заданні па перакладзе сказаў або тэкстаў, дзе прысутнічаюць адрозненні ў пабудове словазлучэнняў. Таму мэтазгодна на заключным этапе вывучэння тэмы прапанаваць заданне: *Параўнайце тэксты на рускай і беларускай мовах. Знайдзіце словазлучэнні, якія сваёй будовай адрозніваюцца ад суадносных словазлучэнняў у рускай мове. Вызначце гэтыя адрозненні.*

Такія спосабы падачы матэрыялу будуць выпрацоўваць у студэнтаў неабходнасць параўнальнага аналізу сінтаксічных формаў у рускай і беларускай мовах і спрыяць правільнаму іх ужыванню ў прафесійным маўленні.

ЛІТАРАТУРА

1. Малько, Г. І. Беларуская мова. Як пазбегнуць памылак руска-беларускай моўнай інтэрферэнцыі: вучэб.-метад. дапаможнік / Г. І. Малько, П. І. Малько. – Горкі : БДСГА, 2010. – 60 с.
2. Скікевіч, Т. І. Беларуская мова. Прафесійная лексіка: курс лекцый. – Выд. 2-е, выпр. і дап. / Т. І. Скікевіч [і інш.]. – Горкі : БДСГА, 2015. – 136 с.
3. Скікевіч, Т. І. Беларуская мова. Прафесійная лексіка: дапаможнік / Т. І. Скікевіч, І. М. Курловіч. – Горкі : БДСГА, 2022. – 108 с.